

Peqatigiiffik
Kalaallit
Meerartaat

Meeqqanik oqaloqateqarneq
– piviusumik

Meeqqanut illersuisuuneq
ima ingerlasarpoq

Ittoortarneq – Iliusissamik
qinersineq immaqaluunniit unikkaa?

Meeqqat
nipaat

Meeqqanik sulisaatsini peqataatsineq

Martha Lund Olsenip, Kalaallit Nunaanni Ilaqutariinut, Naligiissitaanermut, Inatsisinillu Atuutsitsiner-mut Naalakkersuisoq, isumaanit "Meeqqat tamarmik tusaaneqarnissaminnut piginnaatitaaffeqarput".

Martha Lund Olsen-imiit siulequt

NAALAKKERSUISUT
GOVERNMENT OF GREENLAND

Naalakkersuisut ukioq 2016 meeqqanut ukioritinniar-lugu aaliangerpaat, meeqqat atugarissaarnissaat ta-matta akisussaaffigippit inuiaqatigiinnilu tamatsin-nut pisussaaffiusoq oqariartuutigerusullugu. Pitsaane-rusumik iliuuseqartariaqarpugut. Politikkeriinnaan-gitsut, atorfiliinnaanngitsut, isumaginninnermut siun-nersortiinnaanngitsut il. il., kisiannili inuiaqatigiit ta-matta. Taamaamat nuannaarutigaa aamma peqati-giiffiit piumassutsiminnik meeqqat politikkiannik sam-misaqarmata.

Peqatigiiffik Kalaallit Meerartaat qujaffigerusuppa-ra sammisamik pingaarutilimmik immikkut pingaartit-simmata; tassa meeqqanik peqataatsineq.

Amerlanersatta ullutsinni nalunngilaat meeqqat pi-ginnaatitaaffeqartut ataqqisassatsinnik. Piginnaati-taaffiit ilai immikkut pingaaruteqarput. Taakkulu ila-gaat meeqqat piginnaatitaaffiini immikkoortoq 12-imi allaqqasoq, tassa meeqqanut sulianut tunngasu-ni meeqqat aamma tusarneqarnissaannut piginnaati-taaffik.

Naalakkersuisut ukiakkut ataatsimiinnermi 2016-imi meeqqanut illersuinissamut inatsimmik siunnersuute-qarlutik saqqummiissapput. Tassani meeqqap peqataa-tinneqarnissaanut piginnaatitaaffii erseqqissarneqar-lutillu tunngavilersorneqassapput. Nalunngilarpummi ukiuni kingullerni erseqqissinikorujussuusoq inunnik isumaginnittoqarfinni meeqqanut tunngasuni suliani, meeqqat peqataatinneqanngikkaangata qanoq ilu-ngersunartigisumik meeqqanut kinguneqarsinnaasut.

Meeqqalli tusarneqarnissaminnut piginnaatitaaf-fiat inunnik isumaginnittoqarfinni suliani kisimi pingaa-

ruteqanngilaq. Immikkoortoq 12-imi sammineqartoq siammasinnerusumik aamma isumaqarpoq. Taamaam-mat Naalakkersuisut isumaqarput ataatsimut isigalugu pikkoriffiginerusariaqarippit meeqqat politikkini suli-niutinilu taakkununga tunngasuni peqataatinneqar-nissaat. Assersuutigalugu kommuunit iluanni sunngif-finni atuarfeqarfinnilu politikkinut tunngasuni.

Nuna tamakkerlugu isiginiagassatta ilagaat mee-qqanut illersorti, meeqqat unnerlussinnaanissaannik periarfissiilluarsimasoq illuatungaani ammasumik meeqqat pillugit suliniutinut tapersersuisuulluni. NA-KUUSA aamma meeqqanik ilanngussinissamut suli-nitsinni assersuutit ilagaat. NAKUUSA-mmi ilaatigut 2016-imi suliniut "Uagut ulluinnarput – uagut niperput" ingerlatissavaa, kommuunit tamakkerlugit meeqqanut isumalioqatigiissitanik pilersitsisussaq aammalu nuna tamakkerlugu meeqqat atuarfiini piginnaatitaaffinnut isumalioqatigiissitanik pilersitsissalluni.

Meeqqanik inuusuttunillu peqataatsineq assigiin-gitsunik iluseqarsinnaavoq. Neriuppunga Peqatigiiffik Kalaallit Meerartaat uani atuagassiami kikkunnut ta-manut isumaliortitsilissasoq, meeqqanut inuusuttunul-lu tunngassutilinni sulinerni peqataatinnessaat suka-taarullugu nutaaliortumillu pilersitsisussamik suliniu-teqalersitsissasoq. Meeqqanut tunngasut apeqqutit mi-kisut angisuulluunniit pineqartillugit, meeqqat tusaa-neqarsimallutillu ilanngunneqarsimagaangata inerne-rit aaliangiinerillu ajunnginnerusut anguneqartarmata.

Atuarluarisi.

© Peqatigiiffik Kalaallit Meerartaat
“Meeqqat nipaata” Peqatigiiffik Kalaallit Meerartaannit saqqummersinneqarpoq ukiami 2016-imi
Naqitanik amerlanernik piimagaanni fgb@fgb.dk tutsaqarfigineqassaaq
Danmark-imut immaqaluunniit Kalaallit Nunaannut nassiunnerna ilanngullugu akia: 50kr.
fgb@fgb.dk immikkut akilimmik amerlasuunik pisiniaruit attaveqarfigiuk
Nittartagartaa uani takuneqarsinnaavoq: www.fgb.dk/boernsstemmer

Allattoq: Kathrine Saxild aamma Sisse K. Ibsen
Assiliartalersuinermit ilusilersuisoq: Ivalu Risager
Aaqqissuisut sulinerlu yellowdot.dk suleqatigalugu.
Naqinneqarfia: Grafisk Rådgivning
Assit: Nicola Abraham, Helle Nørgaard aamma Henriette Dan Bonde

**Erseqqissaatigissavarput assit
meerartallit tamarmik suleriaatsinut
assigiinngitsunut tunngassuteqarmata
assersuutigalugulu meeqqanik
atugarliortunik takutitsisuunatik.**

Imaa

Siulequt	2
“Meeqqammi nammineerlutik ilisimasaqartarput...”	4
Najorti-mut aaqqissuussaq ima ingerlasarpoq	6
Piviusumit oqaluttuat	8
Meeraq oqaatsinik 100-rujunik oqaluttarpoq	12
Ittoorneq unikkaajunerpa immaqaluunniit iliuusissamik qinersinerunerpa?	15
“Meeqqanik peqataatitsineq aallartereerpoq...”	19
Meeqqanik oqaloqateqarneq – piviusumik	20
Siunnersuutit arfineq-pingasut	22

“Meeqqammi nammineq ilisimasaqartarput...”

Oqallineq uummaarissumik ingerlanneqarpoq Puk Draiby (talerperlermiittoq) aamma Kirsten Bitsch meeqqat tusaaneqarnissaminnut piginnaatitaaffii pillugit oqaloqatigiillutik naapimmata.

Najorti, inersimasunik katersanik meeqqanik inuusuttunillu kommuunimut attavilinnut malinnaasussat maanna pilersinneqareerput. Najortit meeqqat namminneq ilisimasaat namminnerlu inooqatigiinnut tunngasuni suliassani sunneeqataasinnaanissaat qaffassarnissaannut ikiuisuusussaapput. Kisianni sooruna taama pingaaruteqartigisoq – meeqqallu suut tamaasa naalagaaffigissanerpaat? Peqatigiiffik Kalaallit Meerartaani siulersuisuni siulittaasoq Kirsten Bitsch aamma generalsekretæri Puk Draiby tamanna eqqartorniartarlugu naapipput.

“Qanorluunniit pissutsit ikkaluaraangata neriuutissaqartuaannarpoq!” Oqaatsit taakku Kirsten Bitsch-ip uteqattaartuarpai: “Qanorluunniit pissutsit ikkaluaraangata neriuutissaqartuaannarpoq! Tamanna ilisimavarput meeqqat piviusuni atugaat ukiorpassuarni suliarsimagsigit.”

Kirsten Bitsch Peqatigiiffik Kalaallit Meerartaani siulersuisuni siulittaasuvoq taamaattumillu generalsekretæri Puk Draiby suleqatigalugu suliniaqatigiiffimik naalackersuisutiguunngitsumik sanaqatigalugu. Neriunneq immikkullu iliusissat piviusut meeqqanut

inuusuttunullu atugarliortunut ataatsimut iluarsartorlugillu allangortissinnaasagut eqqartorpaat.

Suliniutip Najortip pilersinniarnerni Kirsten Bitsch taamatuttaaq aamma Puk Draiby nuimanagerisimapput; Korpsi inersimasunik meeqqat kommuunimi naapitsinneranni sanianiissinnaanermik ilinniagalit. Meeqqat namminneq nipaasa tusarneqarnissaat aammalu suliarni namminerminnut tunngasuni qanoq pisoqarpiarneranik paasinninnerulersitsiniartussat, soorlu kommuuni aalajangersimapput angerlarsimaffissaat nutaaq tassaasoq meeqqat angerlarsimaffiat, ulloq unnuarlu

paaqqinnittarfik. Najortimi suleqataasartunik pilersit-sineq Peqatigiiffik Kalaallit Meerartaasa Meeqqat pisin-naatitaaffii pillugit sullissivik (MIO) qanimut suleqatigil-luinnarlugu pisimavoq – aammalumi oqartussaasoqar-fiit arlallit, suliniaqatigiiffiit allat suleqatigineqarsimap-put aningaasatigullu tapiissutit arlalinnit pissarsiaqar-simallutik.

“Uanga taamaaliunngikkuma kina taamaaliussagami?”

“Kisitta taamaalorsinnaasimangilluinnarpugut”, Kirsten Bitsch erseqqissaavoq. “Tusarnaarsimavugut aam-malu pissutsinik allannguiniarluta tigussaasunik sulini-uteqarsimalluta.”

Puk Draiby ilassuteqarpoq: “Oqarsinnaavugut suliaq siviisuumik ingerlassimallugu, maannakkut Najortip pi-lersinneranik kinguneqartoq. Tassami meeqqat suliani imminerminnut tunngasuni pitsaasumik periuseqarluni nipiisa tusarneqarnissaat anguniarsimavarput. Meeq-qanut illersuisoqalersitsinermik aqqissuussaq Najorti akissutitut atorparput. Najortip pitsaaqutigaa nukinnik pioreersunik atuisuugami – nukiit taakku nakussassar-pavut suliniullu aqqissuullugu. Aamma suleqatigiinnik pilersitsineq isumagivarput.”

Meeqqat tassaangillat inersimasut perorsimangitsut

Sooq suliniut Najortitut ittoq Kalaallit Nunaannut pingaaruteqarpa?

“Ilisimavarput meeqqat inuusuttuaqqallu amerla-vallaat børnehjemmimut pisinneqartartut, taakkulu nalusarpaat sooq taama pisoqarnerseq. Aamma na-lusarpaat qanoq siviisutigisumik tassaniissanerlutik, aammalu susoqarnialernersooq nalusarlugu. Tamanna meeqqamut kimulluunniit iluaqutaanngilaq. Pissutsit taama inissisimanerisigut oqartussat sumiginnaaqqit-tarput, tassa meeqqap angerlarsimaffimmini sumigin-nagaareernerata qaavatigut sumiginnagaqqittarluni”, Puk Draiby oqarpoq.

Kirsten Bitsch akuleruppoq: “Tassami tunngaviusu-mik naleqartitagut tassaapput inuit tamarmik, aamma

sanngiinnerpaat.” Ima oqarluni nangippoq: “Soorunami Kalaallit Nunaanni kisimi ajornartorsiutaanngilaq meeqqap nammineq inissisimaffimminnut takunnissin-naanerinik ataqqinninnermillu soqutiginninnermillu amigaateqarnera. Nunarsuarmi nunarpassuarni allani tamanna takusarparput. Kalaallit Nunaanni inissisima-neq qaavatigut allanik ajornartorsiutitaqarpoq, tassalu ullumikkutut periuseqarluni nuna nutaajummat, taa-maalilluni meeqqat sullinniarnerisa saniatigut aallutas-sat allarpasuit aamma aallutassaqaarsimammata. Si-ullermik namminersornerullutik oqartussat tamatu-malu kingorna namminersorlutik oqartussat pilersin-neqarsimapput, tamatuma ilutigisaanik aningaasaqar-nikkut unammilligassat aammalu piniarnermik inuus-sutissarsiuteqarnikkut allannguutit annertuut nakku-tarinierneqarsimallutik nukersorfigineqarsimallutillu. Taamaattumik sungiutiinnarsimagunarparput meeqqat atugaasa – pingaartumik meeqqat atugarliortut – im-mikkut isiginiarpallaannginneri. Taakku ersinngitsutul-lusooq pineqalersimapput.”

“Immaqa angajoqqaajunerup suunera ersarippallaa-runnaarsimavoq”, Puk Draiby nangippoq. “Tassami pis-sutsit allanngorujussuarsimapput, minnerunngitsumik Kalaallit Nunaanni. Ullumikkut angajoqqaat meeqqami ilinniagaqalernissaannut tapersersuinissaannut piu-masaqartoqalernera pissutsinik allannguinerujussuu-voq. Assersuutigalugu nammineq ilinniagaqarsiman-ngikkaanni taamaaliornissaq ajornaatsuinnaanngilaq.”

Meeqqalli namminneq inuupput inuttullu allaatulli naleqartigalutik. Tamanna Kirsten Bitsch-ip aamma Puk Draibyp isumaqatigiissutigaa. Taamaattumik suliniut Najortitut ittoq aqqutigalugu meeqqanik isiginnittaa-serput allanngoqqunaraluaqaaq. Meeqqat ataqqine-qassapput inersimasutut pissuseqarnissaminnut inor-sartutut isiginagit.

Ikioqatigiinneq

Suliniut Najorti qanoq isumaqarfigineqarpa?

Kirsten Bitsch: Immaqa ilimagineqarsinnaagaluar-poq kommuunini sulianik ingerlatsisut suliaannik isor-nartorsiuinertut Najorti isumaqarfigissagaat. Sulinium-

Najortimi sulinermi suleqatigiippassuupput

Suliniut Najorti Meeqqat pisinnaati-taaffii pillugit sullissivik (MIO) sule-qatigalugu suliaavoq: Nuummi, Ma-niitsumi Sisimiunilu meeqqanik il-lersuisartut pilersinneqarsimapput.

Suliniummot tapiissuteqarpoq Oak Foundation Denmark sulinium-

milu arlallit suleqataapput: Inatsisi-tigut siunnersuisarfik IKiU, Qitiusu-mi Siunnersuisarfik, PiSiU, Kalaallit Nunaanni Politiit, Meeqqat Atu-gaat (Børns Vilkår), Kommuneqarfik Sermersooq, Red Barnet Grøn-land (Meeqqat Ikiortigit), Qeqqata

Kommuniani Ilaqutariinnermut immikkoortortaarfik, Maniitsumi Ilaqutariinnut ineriartorfik aamma-lu ilisimatusarfimmi Inuiaqatigiileri-nermik, aningaasaqarnermik tusa-gassiornermillu ilisimatusarfik. ■

mimi tamanna siunertarineqanngilaq. Qujanartumillu suliniut iluarisimaarneqarluppoq.

Puk Draiby akuleruppoq: “Aap, tassami suliamik ingerlatsisunut Najorti ikorfartuutaasussaavoq. Soorlu sulisut assigiinngitsut suliamut attuumassuteqartut, amerlaqalutik ataatsimiinnermi najuussinnaasut, ataatsimiinnerini meeqqap nipaata tusaaneqarnissaanut meeraq Najortip ikiortarpaa. Taamaalilluni ataatsimiinnerup pitsaasumik inernejarnissaa anguniarlugu suliamik ingerlatsisup nukini atorsinnaalissavai. Taamaaliornikkut najortit oqilisaaqataasinnaapput, tassami suliamik ingerlatsisoq ataaseq ilaannikkut amerlasoorpassuarnik sullitaqartarmat.”

Kirsten Bitsch oqalulerpoq: “Uparuartuineq Peqatigiifikk Kalaallit Meerartaasa peruserilernaviannigilaq. Tamatumunnga taarsiullugu allat peqatigalugit ikioqatigiinneq aallukkumavarput, taamaaliornikkut unammilligassat piviusut aqqinniarlugit suleqatigiinniasagatta. Tusarnaassaagut aperisarlutalu taamaalioreeraangattalu iliuuseqartassalluta. Tatiginnilersitsinissaq anguniarneqarpoq, tamannami aqqutigalugu

meeqqat ataasiakkaat inuunerini allanngueqataaner-mik pilersitsisinnaavugut. Soorunami ajornartorsiutit taamaanneri isiginngitsuusaassanngilavut. Aammali neriutissaqartoqartoq ilisimassallugu.”

Unammilligassat suut suleqatigiit naapissinnaavaat?

“Qassiinik pingaarutilinnik unammilligassartaqarpoq. Misissuinerit takutippaat kalaallit meerartaasa 70%-ii pitsaalluinnartumik inuuneqartut. Sumiginna-gaanermilli eqqugaasartut amerlapput. Taamaalilluni meeqqat Najortimit ikiorneqarsinnaasut tamarmik periarfissinnisaat unammilligassaassaaq. Soorunami aamma nunap angissusaa. Unammilligassaq taanna iliuuseqarfiginiarlugu qarasaasiakkut ataatsimut naapit-tarfeqarnissarput sulissutigaarput”, Puk Draiby oqar-poq nangillunilu: “Aamma Kalaallit Nunaanni inuit akor-nanni attaveqatigiinnerup oqaasinnguilluni ingerlan- neqartuaannannginnera unammilligassanut ilaasus-saavoq. Ilaannikkut qingaq imaluunniit qallut atorlugit naaggaartoqarsinnaasarpoq angertoqarsinnaasarlunilu. Ileqqorineqarsimavormi sivisuuliunngikkaluarluni oqariartuuteqarsinnaaneq.”

NAJORTI

Najortitut sulinissamut aqqissuussaqaq imatut ingerlassaaq

Meeraq ajornartorsiuteqarpoq

Meeqqat ajornartorsiutillit MIO imal. MIO-p chat-ertarfianut sms-ikkullu siunnersuisarfianut tutsaqarsinnaapput. Sullissisut aamma inersimasut allat meeqqamut attavillit meeraq inuusut-torluunniit MIO-mi najortimik ikiorte-qalernissaannik ikiorsinnaavaat.

MIO-p meeraq najortilu tulluursartarpaat

MIO-mi illersuisunut siunnersorti meeqqamut najortissaq tulluortoq nassaarissavaa. Illersuisunut siunnersortip najortimut suliaq saqqummiutissavaa najorti isumaqatigiissu-teqarfigalugu meeqqamut imal. inuusuttu-mut attaveqarsinnaanissaa pillugu. Najorti-usut tamarmik immikkut tunuliaquteqarput assigiinngitsunik tamarmilli pikkorissarnikuullutik akissarsiaqarlutillu sulillutik.

Maanna Kirsten Bitsch akuleruppoq: "Tassa imaap-
poq Najortit meeqqat oqaasertalersuinissaannut iki-
ussavaat! Oqaasertaleruminaatsut oqaasertalernis-
saannut ikiussavaat! Tamanna pingaaruteqarpoq –
eqqortumillu ikiorneqassagaanni pisariaqarluni!"

Taakku saniatigut Kirsten Bitsch aamma Puk Draiby
isumaqatigiillutik oqarput, Kalaallit Nunaanni unammil-
ligassat ilagigaat kommunimi sulianik ingerlatsisartut
ilinniarsimasut amigaataaneri. "Tupinnangitsumik su-
liassaq meeqqamut tunngasoq takkukkaangat kommu-
nimilu suliamik ingerlatsisussamit suliarineqartussa-
luni, tamanna unammillernartuusarpoq, pingaartumik
piffissami sivisuumi sulisut amigarsimagaangata", Puk
Draiby oqarpoq. "Meeqqat namminneq nipaataat illu-
git sulinitsinni qanoq pikkorinnerulernissatsinnik ukka-
taqarnikkut suliamik ingerlatsisarneq pitsanngorsaavi-
gisinnaavarput, aamma suliamik ingerlatsisussanik ilin-
niarsimasunik pissarsiniarneq kommunimut unammil-
lernaraluarpalluunniit" Puk Draiby nangippoq.

*Taava maanna suna tamaat meeqqat namminneq
aalajangertalissavaat?*

"Qujanaqaaq aperigavit! Soorunami naamik; taama
pisoqanngisaannassaaq. Meeqqat assersuutigalugu
børnehjemmimut nuussanerlutik namminneq aalaja-
ngissanngilaat. Suli inersimasut, tassa kommunip, ta-
matuma aalajangiiffiginissaa akisussaaffigaat. Minne-
runngitsumik meeqqat pineqartut siviluallaamik nam-
mineerlutik aalajangiisariaqartarsimappata annertu-
allaamillu akisussaaffeqareersimallutik", Kirsten
Bitsch oqarpoq, taavalu Puk Draiby nangilluni oqar-
poq: "Meeqqalli ilisimasaqarput misillittagaqarlutillu,
kommunip aalajangiiniarnerminni pitsaanerungaartu-
mik tunngaveqarlutik aalajangiinissaminnut atorsin-
naasaannik. Minnerunngitsumik siunissami susoqarni-
arnersoq meeqqat paasisariaqarpaat akuersaarlugulu.
Taamaalillutik nukitik nalorninermut kamannernullu
atunnginnerussavaat. Taamaalillutillu meeraanissamin-
nut piffissaqarnerulerlutik." ■

Najorti inuuvog kommunimi ataatsimiilernerup siuliani, ataatsimiinnerup ataani ataatsimiinnerullugu kingorna meeqqamut tunngasunik aaliangiiner- ni meeqqamut najortiisussaq.

Ilinnut suna
pingaaruteqarpa?

**Kommunimi ataatsimiinnis-
saq pitsanngorsarneqassaaq**

Meeraq/inuusuttoq najortinilu
ataatsimiinneq pisussaq oqaluuseris-
savaat meeqqap inuusuttulluunniit
qanoq pisoqarnissaanik piareersi-
manissaanillu periarfissinniarlugu.
Najortip aamma sullissisoq illersui-
sunut siunnersuisup aggernissaanik
nalunaarfiggissavaa.

Ullumi una suliaq pillugu
ataatsimiissaagut...

**Ataatsimiinnerup
iluani**

Ataatsimiinnerup iluani najortiusup
meeqqap inuusuttulluunniit oqaatigerusutaanik
oqaaseqarnissaanik ikiussavaa.
Najortip aamma meeraq oqaat-
sinik suliamut tunngasunik
ataatsimiinnermi atorneqartu-
nik paasinninnissaanut ikius-
savaa.

Aalajangiinneqartooq
paasiviuk?

**Ataatsimiinnerup
kingorna**

Kommunimi ataatsimiinnerup kingorna
najortip meeraq ikiussavaa ilumut ataatsi-
miinnerup iluani pisut paasitillugit
siumullu pisussat isumai nassuiaallugit.
Najortip aamma qanoq pisoq isumaler-
sussavaa – paasiniarlugu meeqqap siu-
mut isigalugu najortimik ikiorneqarnissa-
minik pisariaqartitsinersoq ...

Piviusumit

Kisimiinneq...

Eerli Nanortalimmi inuuvoq Aappilattumilu Qaqortumilu najugaqarnikuulluni. 13-nik ukioqarluni anaanani nukani lu ilagalugit Aalborg-imut nuuppoq. Maanna Nuummi najugaqarpoq data-tekni-ker-itut atuarluni nunap atortulersugaanera immikkut sammisaralugu. Eerli aamma arsartuni sungiusaasusarpoq Peqatigiiffillu Kalaallit Meerartaanni piumassutsiminik sulisuulluni.

“Ingerlariaq-qinnissannut piareersimaju-aannarpunga”

Eerli 24-nik ukioqarluni Aalborg-imiit Nuummut nuukkami ilinniari-arluni nassatatuai tassaapput poo-qattaq guitarilu. Eerli nammineq oqarneratut allangortoqarnissaa-nut piareersimaju-aannarpoq alla-mullu nuunnissaminut piareersima-juaannarluni. Eerlip meeraallunili tamanna ilikkarnikuuaa. Eerlip nukani anaananilu imerajuttoq najor-lugit peroriartorpoq arlaleriarlunilu qitornarsiaasarlunilu ilaqutariinni oqilisaasuniittarluni. Amerlangaar-mata kisitsisissaqartinnilai.

“Inuuvunga anaananniit qitor-narsiaaffinniillu arlalinnit uteqat-taartarlunga. Siullermik inissinne-qarama eqqaamavara 8-nik imal. 10-nik ukioqarlunga. Ilaquuttanni paasoqarsimavoq, ilaquuttakka ime-riarsimapput anaanagalu napparsi-mavimmut unissimalluni. Taava poli-tiit isumaginnittoqarfiit atassute-qarfigivaat ilaqutariinnullu allanut inissinneqarluta ulluni ikitsuni angerlarsimaffitta eqqissiiminis-saata tungaanut”, Eerli oqaluttuar-

oqaluttuat

Meeqqanut atugarliortunut kisimiittutut misigineq ilisimaneqarluarpoq. Qanorli misiginarpa inersimasut sumiginnaagaangata imal. peqanngikkaangata? Meeqqallu qanoq pisoq misigisarpaat kommuunit ilanngunneqartariaqaraangata aaliangigassanillu aaliangiigaangata? Inersimasunngornikut marluk, Kajpeter aamma Eerli tamakkuningga apersorpagut. Marluulutik ilaqutariinni atugarliortuni peroriartornikuupput. Peqatigiiffik Kalaallit Meerartaat iluarsartuullugu pilersaarusiama aamma siulittaasoq David Randa oqaloqatigisimavaat.

poq. Kisianni taanna pisoq ataaseq paanermik imernermillu akulik kisimi pinikuunngilaq. Eqqissisimaneq sivi-kitsuinnarmik atuuttarpoq ajorteqqittarlunilu, Eerlilu nukkanilu arlaleriarlutik qitornarsiaasarlutillu ilaqutariinni oqilisaasuniittarput sivikinnerusumik sivisunermilluunniit nukappiaqqanik taakkuninnga isumaginnit-tartunik.

“Sumiginnaagaasutut misigisarpugut”

“Pissutsit sammiveqarnek ajorput allamut nuuttuartil-luta, nalusarparpullu sumunnassanerluta qanorlu sivi-sutigisumik taakaniissanerluta. Eqqaamavara eqqar-sartarlunga angerlaqqiinnarusullunga ullulli ikitsut ingerlasimagaangata malugisarlugu ilaqutariit ornita-gut angerlarsimaffitsinniit eqqissisimanagerusuusut. Taa-maammata sivisunerusumik taakaniiginnarusuttaralu-arpunga”, Eerli oqarpoq kingumullu eqqaallugu nukka-nilu inissinneqaaqartaleramik sapaatip akunnera qaa-ngjummat anaanaminnut angerlarnertik. “Eqqaama-vara anaanaga oqartoq isumaqarsimalluni arpalluta angerlaqqissasugut. Misigivugut unioqqutitsisimalluta ilaqutariinni eqqissisimaneq allanngujuitsuunerlu ilua-risimaarsimagatsigu”.

“Nipangiinnartarpugut”

Eerlip eqqissisimanermik misigisani eqqaamagaluarlu-git pissutsit paatsiveqanngiffianni eqqaamasaasa ilai tammarnikuupput: “Puiguinnakkakka amerlaqaat, kisi-anni stressi eqqissisimangittuarnerlu eqqaamavara. Tassangaannaq allamut nooriaasaartarpugut. Oqalut-tuunneqanngisaannarpunga nassuiaanneqanngisaan-narlungalu qanoq pisoqarnissaanik. Anaanamma oqa-luttuarisartagai kisiisa ilisimavakka nipaatsuvoq imersimatinnanilu matoqqasuulluni”. Nipaatsuvoq anaananiinnaanngitsoq Eerlilli nammineq aamma kommuunimut illersuutitut ukiukikkaluarluni sakkussa-tut ilikkarsimavaa: “Anaanaga angajoqqaallu allat illo-qarfimmiittut ataqatigiittarput assigiimmillu kommuu-ni sullissisullu ajortumik isigisarlugit taakkuummata

meeqqanik arsaarsisartut. Taakku isaannit sullissisut inupiluupput, uagutsinnullu soorunami aamma tunil-laattarput taamatut oqalukkaangata. Qanoq innerluta aperineqaraangatta nipangiinnartarpugut”.

Pilersaaruteqartoqarnek ajorpoq

Eerlip misigisimavaa illersuisut Eerli, nukaa anaanaalu qanoq ikiussallugit anguniakkamik pingaarnermik pi-lersaaruteqanngitsut. Illuatungaaniilli suliap ingerlane-ra ileqqut malillugit isumannaagassaannartut misigi-narsimalluni.

“Ilimagaara aqqissuutaagallartut arlaqarsimassa-sut sullissisullu suliainnik naammassiniaaginnartar-simassasut. Ullumikkut nalunngilara suliassanik ikin-ngitsunik suliassaqartarsimassasut paasisinnaavaralu sullissisutut piffissamik annertuumik atuisarsimassa-sut artornarsimassasorlu inuit naapitat tamaasa asso-roorlutik iserfiginiassagunikkitt. Kisiannili piviusoq tas-saavoq uagut meeqqat anaanarpulluunniit ataavartu-mik ikiorserneqannginnerput.”

“Nassuiaanneqarnissara pisariaqartissimagaluarpara”

Eerlip sullissisut sulinerminni atugarisaat suliffiullu unamminarsinnaaneramik paasinninnera annertugal-u-artoq ataatsimik paasisinnaanngisaqarpoq:

“Taamanikkut uannut isumalerujussuusimassagalu-arpoq arlaata ingilluni oqaluttuussimasuuppanga sooq angerlarsimaffinniit anissanersunga. Ilorpianni nalun-gikkaluarpara sooq, kisianni meeraalluni oqaasinngu-isoqarnissaa pisariaqartaqaaq nassuiaanneqarluni paasillugulu ajornakusoortumik atugaqarnerit naam-maginanginneri. Arlaatigut taamatut pisoqarsima-suuppat sumik sammiveqannginnerup iluani akisussaa-sutut misigininnik piiaaffigineqassagaluarpunga. Ili-magaara meeqqat tamarmik akisussaaffimmik iller-suerussusermillu angajoqqaaminnut takutitsisartut qanorluunniit sumiginnagaatigigaluarangamik”. ■

“Ulloq taanna aaliangerpunga imminut isumaginiarlunga”

15-nik ukioqarluni Kajpeter Heinrich anaanani annavaa. Angajuata angajoqqaatut akisussaaneq tiguvaa, Kajpeter-ilu inunngorfimminiit Nuummiit Sisimiunut nuuppoq angajumi ilaqutai ineqatigilerlugit. Ukiut tullittut pikkunarsimaqaat, Kajpeter-ilu kisimiittutut misigisarsimavoq allanngorarnerujussuit inuuneraniinneranni.

Ullumikkut Kajpeter 28-nik ukioqarpoq Nuummilu najugaqarluni. Nuummi palaseqarfimmi ajoqitut suli-voq teologiimilu atuarnissaminut tigusaqqammerluni. Kajpeter inuuvoq uppertoq. Guuti eqqaminiitillugu kisimiinngisaannarpoq. Kisimiittutut misigineq Kajpeter-ip nalunngilluinnaraluarpa. Kajpeter 15-nik ukioqartoq anaanaa kræft-imik nappaateqarluni toquvoq. Kajpeter qatanngutiginni tallimani nukarlarsaavoq, ataatanilu attaveqarfigerpiannngikkiamik eqqartuussivimmit aaliangerneqarpoq Kajpeter-ip angajuata 32-nik ukiulip angajoqqaatut akisussaaneq tigussagaa. Kajpeter-ip anaanaata toqunnginnermini tamanna kissaatigisimavaa taamatullu inerneqarpoq. Aaliangerneqarmat Kajpeter-ip angajuata angajoqqaatut akisussaaneq tigussagaa Kajpeter Nuummiit Sisimiunut nuuttariaqarsimavoq.

Sisimiuni nunarsuaq allaavoq

Kajpeter-ip eqqaamanngilaa oqaluunneqarsimanerluni imal. piareersarsimanerluni nuunnissaminut. Eqqaama-vaali nalunngilluakkani tamaasa Nuummiittut qimannissaanut ernumalluni. “Eqqarsaatiginikooqaara qanoq isillunga kammalaatikka Nuummiittut attatiinnassanerlugit. Sisimiuni inuuneq takorlooruminaatsinnikuuara”. Sisimiunimi inuuneq Kajpeter-ip oqarneratut “nunarsuaq allarluinnaasimavoq”. Kajpeter qatanngutiminni Sisimiuni iluamik sungiussisimanngilaq, Nuummullu angerlarsernerata anaanamilu ilerranut qanikkusunnerata ukiup affaa qaangiummat nooqqinnissaminut aaliangerneranut peqquutaasimapput.

Suliap meeraq malinngilaa, kisianni...

“Angajuga Sisimiuniimmat suliap aamma Sisimiuni ingerlanneqarpoq. Suliap angajoqqaatut akisussaasok malittarpa. Kommuunimi allaffimmi taamatut ullut ilaanni oqarfigitippunga. Nuummut tikereerlunga ullullu 14-it taakaneereerlunga kommuuniliarpunga iluusaarara ilagalugu. Sisimiunut utinngikkuma ikiorsinnaanngivippaanga. Taama paasitinneqarpunga”, Kajpeter oqaluttuarpoq.

“Aaliangerpunga”

Kajpeter paasisimasaniq ilimasaniq inuusuttut periarfissanik paasisaqarnissaminik amigaateqarsimagaluarpoq – angajuminiit angajoqqaat akisussaasumiit ungaseqaluni inissisimalluni. Nammineertussatut misigineq qularnarsimanngilaq: “Tapersersuisussamik ilit-sersuisussamillu pisariaqartitsigaluarpunga akisussaaffimmik tiguisinnaasumik. Misigaanga anaana toqunera tunniutiinnarnermik kiserliornermillu kinguneqar-

toq. Taanna misigissuseq kommunip allaffiani Nuummi ulloq taanna aamma misigaara”, Kajpeter oqaluttuarpoq, eqqaallugulu kommuunimi ataatsimeereermermi kingorna allannguutaasussamik aaliangiussaqaqarnini: “Ulloq taanna kommunip allaffianiit anigama aaliangerpunga imminut isumaginiarlunga”, Kajpeter oqarpoq ilallugulu: “Inuunera ullumikkut nammineerlunga pisuullunga inuuneraara”. ■

David Randa, Peqatigiiffik Kalaallit Meerartaanni Nuummi Najortimi suliniutinut aqutsisuvutit. Kajpeter-ip Eerlillu oqaluttuai atuarakkit qanoq eqqarsarpit?

Siullermik oqaatigerusuppara suliat immikkoortui tamaasa ilisimaarinnikkigut siornatigullu sullissinernik tikkuartuerusunnginama. Taamaakkaluartorli Eerlip Kajpeterillu paasisuttissanik inersimasunillu suliat inernerisa tungaatigut akisussaaffinnik tiguisinnaasunik tiguserusuttunillu ujaasineri attortinnarput. Nukappiaqqat peqataatinneqanngitsutut misigisimapput, taannalu misigissuseq asuliinnaq tiguneqassanngilaq.

Najortip allannguisinnaasimanisai ilimagaajuk?

Najortip angajoqqaat toquneri imal. angajoqqaat angajoqqaajuluarusukkaluarlutik meeqqaminnik isumaginissinnaannginneri allanngortissinnaanngilai. Kommuunili suliamut ilannguttariaqalerpat meeqqamullu inuusuttumulluunniit najukkamut allamut pisitsisariaqassappat najortip meeqqap pisariaqartitai meeqqallu iluaqutissaasa isigineqarnissai qulakkeersin-

naavai. Najortip meeraq oqaasinnguinnisaanik ikiorsinnaavaa periarfissanillu assigijnngitsunik isumalioqatigisinnaallugu. Najortip meeqqanut tulluurtumik paasisuttissanik tunioraasoqaqarnissaa piumasarisinnaavaa apersorsinnaallunilu meeqqamut inuusuttumulluunniit inuuneranni suut pingaaruteqarnerpaanersut. Tamakku meeqqap atugarissaarnissaanut inersimasullu aaliangiinerisa pitsaassusaannut apequtaapput. Aap, isumaqarpunga najortit allannguisinnaasut – aamma Kajpeterimut Eerlimullu pisuni.

Kajpeter Eerlilu ullumikkut ajunngillat suliffigissaarlutik nuanner-sunillu inuuneranni pisoqartarluni. Taamatut isigissagaanni taamani inuusuttuaraasut najortimik aaqqissuussinertaqanngikkaluar-toq inuusuttuaraallutillu ikiortisaminnik amigaateqarsimagaluarlutik ingerlalluarsimanerinnik inernilliisinnaavugut?

Kajpeter Eerlilu atugarliorsimagaluarlutik ingerlalluarsimasunut asersuutitut takussutissaapput. Allarpasuit ingerlalluarsimanngitsut aamma oqaluttuarisimasinnaagaluar-

arpagut. Inuusuttu amerlavallaartut atornerluineri- nakuuserneri- imminortarnernilu kisitsisini ersaripput inersimasunngoraangamil-lu inuunerissaartuussanatik. Meeqqat inuusuttullu aamma amerlavallaat periarfissinneqarnatillu inuunerminnut nammineq sunniisinaanissaminnut sakkussaminnik tuneqarnek ajorput. Najorti sulianut tamanut sakkusaanngilaq nammineerlunilu ajunngitsuinarmut ingerlalersitsisinnaanaani. Ataatsimoortumik suliniuteqartoqartariaqarpoq. Perorsaavinni ilaqtarsianilu sumilu tamaani meeqqanut attaveqarfiusuni tamakku suliaasapput. Meeqqat inuusuttullu tusarnaarnissaannut pikkorissinerusariaqarpugut imminnullu inuunerminnik sunniisinaanngornissaannut ikiorlugillu pilersitsininaanerulersillugit. Taamatut pisoqassappat inersimasut akisussaaffimmik tiguserusuttut pisariaqartippagut. Najorti inersimasut akisussaaffimmik asuliunngitsumik tiguisinnaannut periarfissanut ilaavoq. ■

Meeraq hunnorujunik oqaaseqarpoq

Meeraq ukiukinnini oqaatsinillu suli piginnaasaqannginnini pissutigalugit kissaatiminik pisariaqartitaminillu oqaatiginnissinnaanngitsoq, pisunut qanoq paasinnilersinneqarsinnaava - meeqqap oqaasiinik tusarnaarsinnaaneq ilikkarneqarsinnaava? Meeqqat isumaginninnikkut suliat imminnut tunngasut, aammalu meeqqat hunnorujunik oqaasillit qanoq tusarnaarneqarsinnaaneri pillugit ilisimatusarluni meeqqat pillugit misissuisartooq, nunarsuarmi misilittagaqarnerpaat ilaat, Hanne Warming oqaloqatigisimavarput.

September-imi 2016-imi *Håndbog i børneinddragelse* saqqummerpoq. Atuakkap Meeqqanut Isumaqatigiissitaliap qanoq peqataatitsinissamut siunnersuutissaannik imaqarpoq, aamma immikkoortoq iluitsoq Hanne Warming-imit allanneqarsimalluni.

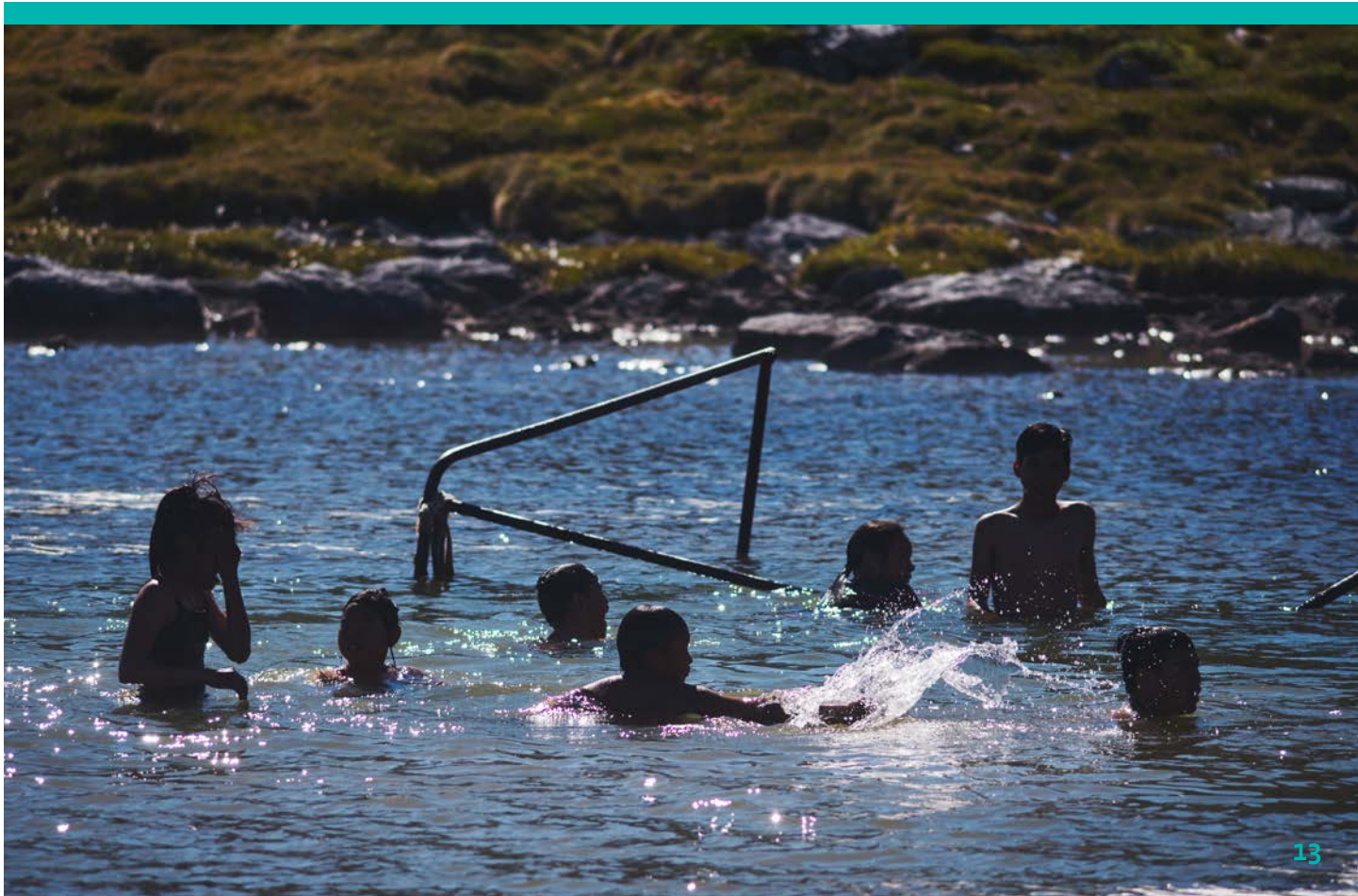
“Uagut meeqqanut qanoq isiginnittaase-qarnerisugut apeqquataalluinnarpoq”, Hanne Warming meeqqat pisunik qanoq ilisimatinne-qarsinnaanerat pillugu aperineqarami taama aki-voq. Meeqqat inuunermi misilittagakinnertik pisutigalugu pisut imminnut ataqtigiinneri kingunerisinnaasaallu, inersimasut piginnaaneqarfigisaat, imaluunniit piginnaaneqarfigisariaqagaat, meeqqat assinganik paasisinnaaneq ajorpaat. Taamaakkaluartoq Hanne Warming isumaqarpoq ullumikkut pisarnitsininit allaanerumumik periuseqarluta meeqqat tusarnaarnerusassagigut pisuniillu peqataatissinnaanerullugit. Hanne Warming ima nassuiaavoq: “Arlariinnik imminnut akersuuttunik meeqqanut isiginnittaaseqarpugut. Meeraaneq immikkorluinnaq atugaasutut meearlu immikkorluinnaq atugassaqarluni piginnaassaqarlunilu inuuneqartoq isumaqartarpugut. Oqartoqarsinnaavoq meeqqanut isiginnittaatsitsinni meeqqanit pissaaneqarnerulluta isumaqartugut, uagullu inersimasutut taamatut inissisimanermut aqutsisussaalluta”.

Hanne Warming erseqqissaavoq, meeqqanik paasinnittaatsitsinni isumaqartugut meeqqat ‘illersorneqarnissamik pisinnaatitaaffeqartut’, paarlattuanilli isumaqarluta meeqqat inersimasutuulli pisinnaatitaaffeqanngitsut. “Isumaqarpunga meeqqanik isiginnittaaseq taama ittoq eqqunngilluinnartuusooq”, Hanne Warming oqarpoq.

Naligalugit peqataatinneqassapput

“Isumaqarpunga tassunga taarsiullugu meeqqat naligalugit pisassaasut – tassa meeqqat tamarmik, pingaartumik isumaginninnermik perorsaanermillu suliaqaraanni, tassami amerlasooriaqalunga takusarsimavara meeqqat inuunerannik perorsaanikkut inooqataanikkullu pingaarutilimmik allannguissagaanni, meeqqat namminneq misilittagaasa, isumaasa, ernumassutaasa sinnattuisalu tusarnaarnissaat qanoq pingaaruteqartigisoq”.

Hanne Warming naliliivoq meeqqat ‘naligalugit pineqassappata’ pissutsit arlallit pingaaruteqartut. Ilaattigut alapernaalluta qanilaarlutalu meeqqat naapissavagut. Aamma tatigalugit naapissavagut – tassa uagut ilisimanngisatsinnik ilisimasaqarnerat tatigalugu naapissavavut. Aammali taakku ilisimanngisaannik uagut

ilisimasaqarluta. Soorlu Hanne Warming oqartoq: “Imaassinnaavoq isumaqatigiinngitsugut, suleqatigiit-tariaqarpugulli”.

Meeqqat illersussanningsigit? Meeqqat isum-merfigisinnaasaat isummerfigisassaallu killeqassannginnamik?

“Meeqqanik peqataatsineq qanorlu peqataatitse-riaaseqarneq, meeqqallu qanoq isumaqarnerinik aperi-sagaanni, meeqqat inerisimassusaat qassinillu ukio-qarnerat aammalu inuttut pissusaat qanoq innersoq apeqqutaalluinnarput. Assersuutigalugu meeraaqqap inissisimanini siunissamilu qanoq pisoqarsinnaanera oqaatigisinnaanngilaa. Taamaattumik meeraq pingasu-nik ukiulik qinnuigineqarsinnaanngilaq angerlarsimafi-up avataanut inissinneqarnissaminut aalajangerneq qanoq isumaqarfigneraa”.

Tusarnaarneq akuerinninneruvoq

Taamaattorli Hanne Warming isumaqarpoq, naak meeqqap mikisuunera pissutigalugu qanoq nammineq kissaateqarnerisooq aperinngikkaluarlugu, peqataatin-neqarsinnaasoq:

“Meeqqat assigiinngitsunik periuseqarlutik oqaati-ginnittarnerat paasinjarlugu periutsit sungiusagas-saapput, tassalu meeqqap najornerani eqqortunillu perisiuseqarnikkut, meeqqap tungaanit isiginnissinnaa-nissaq inersimasup anguniartariaqarjaa. Tassa imaap-poq peqataatsiniaraangatta tusarnaarniaraangatta-lu meeqqap mikigaluartulluunniit tungaanit isigalugu qanoq peqataatinniarnissaa anguniartariaqarpoq, taamaalilluta meeqqamik akuerinninnerput pingaar-titsinerpullu takutissavarput. Taannaannarlunniit nalilimmik inuuneqarnermut naleqassutsimillu ineri-artortitsinermut iluaqutaavoq. Oqartarpunga meeq-qat hunnorujunik oqaaseqartut, tusarnaarnissaallu pikkoriffigisariaqarpoq aammalu taakku tungaanit pissutsit qanoq inneri takorloorsinnaasariaqarlutik, naligalugit isigalugit akuersaarneqartutullu misigitil-lugit”.

Hanne Warming erseqqissaavoq akuersaartumik naligiittutullu pinnilluni peqataatsineq atuakkanik atuarnernakkut ilikkarneqarsinnaanngitsoq:

“Periusissaq atuakkanik atuarnernakkut ilikkarne-qarsinnaanngilaq, pissusilersorneq tunngaviumillu

ileqqorissaarneq apeqqutaalluinnarput, tassa meeqqat namminneq tunniussassaarnerat upperisariaqarpoq, taavalu meeqqat tungaanit pisunik isiginnilluni misi-ginneqataaneq takutittariaqarluni”.

Meeqqat nuanniitsunik annernartunillu misigisa-qarsimappata, taakku aalaternissaat mianersuussas-saassannginnami?

“Meeraq naapertuilluanngitsuliorfigineqarsimasooq, sumiginnagaasimasooq, maqaasisoq nikanarsagaasima-soq, imaluunniit aaqqiagiinnginnermi eqqugaasooq ta-makkuninnga eqqaasaqartissallugu oqaloqatigissallu-gulu meeqqamut annernarsinnaavoq. Misilittakkakka-li malillugit inummik pisunut akuunngitsumik akuerin-nillunilu oqaloqatiginnissinnaasumik oqaloqateqarsin-naaneq meeqqat inuusuttullu oqiliallaatigisarpaat. Taamaalorsimagaangamik inuunertik atoruminartin-nerulersarpaat”.

Pissutsit sapernarpallaat tunuinnassanngilagut

Taamaattoq Hanne Warming isumaqarpoq, inersima-sutut meeqqamik illersuerusunneq pissusissamisoor-luinnartuusoq: “Eqqartuinissamut annilaanganeq paa-sinarluarpoq inunnillu tamanit atorneqarluni, aamma-li suliassap meeqqamut tunngassuteqartup pitsaaner-paamik kinguneqartussamik suliarineqarnissaralua-nut akornutaasinnaalluni. Meeqqamut ataqqinninneq, imaluunniit nammineq qanoq iliussalluni nalornineq pissutaalluni, oqaluuseriuminaatsut oqaluuserinngit-sooraanni, taava oqaloqatiginnermi angusassaq pi-ngaarnerpaaq angunngitsoorneqarsinnaavoq. Taamaa-lilluni aamma meeqqap tungaanit isiginnilluni aalaja-ngiinissamut tunngavissaq annaaneqassalluni. Tassa imaappoq oqaluuseriuminaannerpaaq pillugu meeqqa-mik inuusuttuaqqamilluunniit eqqartueqateqarnissa-mut peqqutissaqarlualarpoq”. ■

Hanne Warming cand. scient. soc.-itut ilinnigaqarpoq aammalu Roskilde Universitet-imi isumaginninnermik ilinniagartuutut ilinniarfimmi professoriulluni. Børneråd-imi ilaasortaasimavoq ullumikkullu Changing Societies Participation and Power-imi ilisimatusaqatigiinni aqutsisuulluni. Meeqqat ulluinnarni inuunerat, meeqqat ajor-nartorsulernissamut navianartorsiortut meeqqanillu oqaloqateqartarneq pillugu Hanne Warming arlalinnik atuakkiaqarlunilu allaaserisaqarnikuvoq.

Ittoorneq

unikkaajunerpa immaqaluunniit
iliusissamik qinersinerunerpa?

Ittoorneq nipituumillu oqalukkumanginneq pisuni assigiinngitsorpassuarni takkussinnaasarpog. Ittoorneerli peroriartornitsinni ilikkagarivarput imaluunniit inunnguuseraarput? Ittoorneq inooriaatsimut ilaava taamaattumillu sungiutiinnagassarivarput? Perorsaaneq pillugu inuup inuiaqatigiillu pissusaannik ilisimasalik (Pædagogisk antropolog) Rune Bundgaard kalaallinik inuusuttunik sullissinermini apeqqutinik tamakkuninnga misissuisimavoq.

“... Uanga sapinngikkukku, taava aamma allat sapinngilaat ... Niviar-siarannguup sapinngippagu, taava aamma kikkut tamarmik sapinngilaat”. Taama oqarpoq GU-mi 2.g-mi atuartuq Nivi, filmimi piviusulersaarummi ‘Matup Tunuani’-mi 2015-imeersumi. Filmi taanna Rune Bundgaard-ip suliaraa, atuartunut inissiani inuulernissamut ilinnialernissamullu piareersaatitut.

Rune Bundgaard Qasigianniguanif eferskolemi ilinniartitsisusima-voq taassumalu saniatigut inuiaqatigiinni perorsaaneramik ilinniaga-

Rune Bundgaard eferskolemi ilinniartitsisusima-voq, perorsaanerlu pillugu inuup inuiaqatigiillu pissusiinik ilinniagaqarluni taavalu filmi- niki piviusulersaarutini- k filmi- ornermi ilitser- suisartuulluni. 2009-mi Qasigianniguanif Eferskole Villads Villadsen-imik aallartitseqataavoq.

qarluni, kalaallilu eferskolertut misissuivigisimallugit. Sooq GU-mi atuartuq Nivi taama oqarner- soq taassuma nassuiaatissaqartisso- raa. “Imminut ittoortutut isigineq Kalaallit Nunaanni atugaasorujus- suuvoq”, oqarpoq nangillunilu: “Pisut allarpasuit assigiinngitsut, soorlu ataatsimiinnerni aammalu sinerissami ulluinnarni inuunerup ilisimatusaatiginerani, kalaaleq ni- paatsoq, tunuarsimaartoq ittoor- torlu oqaluttuarineqartoq tusartar- simavara. Tamanna ullut tamaviisa sammineqartarpoq – toqqaannar- tumik toqqaannangitsumillu.”

Ittoorneq pillugu oqaluttuat marluk

Rune Bundgaard naapertorlugu it- toorneq pillugu oqaluttuat marluk ator- neqarnerpaasarput. Siulleq tas- saavoq inuk qitiutillugu eqqarsar- neq, ittoornerlu inuup nammineq ajornartorsiutigigaa – pisumiit pisu- mut nassartuagaa, taamaattumillu akiorniartariaqartoq. Taamatut inummik qitiutitsilluni eqqarsar- neq nunani kitaarpasinnerusuni ator- neqartorujussuvoq. “Oqaaseq taan- na Saxo-mi imaluunniit Amazon-imi ujarlugu misileriasagat. Taakku- nani nassaassatuaapput imminut ikiorniarluni atuakkiarpasuit, ittoorner- nik qaangiiniarninni ilin- nut ikiuisinnaasut”, taama oqarpoq inuup inuiaqatigiillu pissusiinik ilin- niagalik.

Paasinnittaatsip aappaa tassaa- voq ittoornerup tunuarsimaarne- rullu kalaallit immikkoorutaattut isiginiarneqartarnerat – tassa kul- turimut ilaaginnartutut. Ittoorneq kinguaariinniit kinguaariinnut pe- rorsagaanermi ingerlateqqinneqar- tartutut oqaatigineqartarpoq. Naa- lattuuneq nipaatsuunerlu angunia- gassatut taallugit tamanna nassui- arniarneqartarpoq, imaluunniit inu- iaqatigiinni innuttakitsuni allaane- rumik pissusilersornissaq kissaa- tigineqanngimmat taamaattoqar- tartoq.

“Inuusuttut inuunerisa malin- naaviginerini takuara oqaluttuat taakku marluk ima sakkortutigisut, allaat atuaqatigiit akornanni pissu- silersornermut sunniuteqarlutik. Atuartut ittoortutut tunuarsimaar- tutullu ilinniartitsisunit oqaatigine- qartarput – ilutigisaanillu atuartut oqaluttuuppaannga atuarfimmi ilu- moorsaarpallaarnerup ittoortiler- saraatik. Taamaallunilu atuartut it- toortutut isigineqarnerat pissusis- samisuuginnartutut isigineqartar- poq, apeqquuserneqassananilu. Ta- manna perorsaaner- mut, ilinniartit- sinermut ataatsimooriaatsimullu ilaatinneqalersimavoq”, Rune Bund- gaard oqarpoq nangillunilu: “Ta- manna peqqutaalluni ittoortutut imminut nittarsaan- neq, ilisimaarin- ngikkaluarlugu aalajangersimasu- mik angusaqarniarner- mut ator- neqartarpoq.”

Inuit akornanniitilluni ittoortarneq

Rune Bundgaard ilinniartitsisutut aammalu inuup inuiaqatigiillu pis- susiinik ilinniagalik inuusuttut inuu- nerannik qaammaterpaalunni mi- sissuisimavoq, tassa GU-mi atuar- tullu ineqarfiini. “Malugaara atuar- fimmi inaannut isersimagaangama, ilinniartitsisut naak akineqarnis- sartik naatsorsuutiginnikkaluar- lugu aperisartut. Ima isikkoqarpoq atuartut tunuarsimaarnerat ittoor- nerallu pissusissamisuuginnartu- tut isigigaat ilinniartitsisut pissusi- lersornermikkut takutittaraat. Aam- ma tamanna takutinneqartarpoq atuartut saqqummiinialeraangata. Matumani ittoorneq immikkut sam- mineqarluni oqaluserineqaraa- ngat – ittoornerup suut ilisarnaati- ginerai, sikilluni nerrivimmik nak- kussineq, aappillerneq atuaqati- giillu nipaannerat – malunniuttar- poq”, Rune Bundgaard oqarpoq, nalilerlugulu pisumi tassani ittoor- neq “kalaallit immikkoorutaattut” isigineqartarpoq, aammalu tama- tumunnga qanoq iliuuseqarnissar-

tik ilinniartitsisut nalornissutigisaraat. Illuatungaani atuariup anguniakkatut piumasaraa, atuartut saqqummiineq ilinniassagaat.

“Atuurtut ineqarfiinut pulaaraangama, ittoorneq pillugu misigisakka allaanerusarput. Tassani attaveqaqatigeeriaaseq aturfimmi inimi attaveqaqatigeeriaatsimingaanniit allarluinnaasarpog. Inuusuttut oqaloqatigiikkaangamik imminnut qanillillutik oqaloqatigiittarput. Illaqattaartarput, aammalu ittoornani persuarsioranilu oqaloqatigiittoqartarluni. Tassani nipaarsartoqarneq ajorpoq – ingammik tallimangornikkut – atuartarfimmili pisunut naleqqiullugu nipikitsumik oqaloqatigiittoqarnerusarluni. Taassuma saniatigut allat oqalunnerini qalleraatiinnartunik oqaluttoqarneq ajorpoq oqaloqatiginnerlu oqaasertaqanngikkaalumik pissusilersornikkut ingerlaneqartarluni soorlu isinik anngaanikkut qinngamillu naaggaartarnikkut”.

Ataatsimut isigalugu Rune Bundgaard isumaqarpoq, inuusuttut ittoortutut pissusilersortarnertik inuaqatigiinni inooriaatsimut attuumassuteqartittaraat. “Atuartarfim-

mi atuaqatigiit akornanni pissusilersorneq – aammalumi pisuni allani – ‘ittoortutut pissusilersorneq’ aalajangersimasumik angusaqarniarnermi periutsitut atorneqalersarpoq. Tassa kikkulluunniit ilisimaasaat iluaqutiginiartarpaat. Oqaluttuat ukiorpassuarni pilersinneqarsimasut tammatsaaliorneqarsimasullu atorneqartarput. Tamakku ilinniartitsisut nalunngilaat. Aamma atuurtut nalunngilaat. Ilinniartitsisut nalunngilaat atuurtut nalunngikkaat, paarlattuanillu atuurtut nalunngilaat ilinniartitsisut nalunngikkaat. Taamaalillutik ilinniartitsisut atuurtullu aalajangersimasumik inissisimaneq oqaluttuallu tungavigalugit unittooqqasutut ittarput”.

Attaveqaqatigiinneq nikallujuiffusog

Rune Bundgaard matumunga isumaqataasinnaavoq: “Tamanna pequtaagunarluni Kalaallit Nunaanni, attaveqaqatigiinneq nunanut allanut naleqqiullugu oqaasertaqannginneruvoq nikallujuiffunnerullu-

nilu. Imaangilarli kalaaliugami ittoortuusog. Inuit ilaat ittoortarput ilaallu ittuunngiivittarlutik. Ittoorneq kalaaliinnarnit atorneqarneq ajorpoq. Imaalluarsinnaavoq inuit ilaat ittoorneq atortaraat aalajangersimalluinnartumik inooriaaseqartuni peroriartorsimagamik, aalajangersimasumik periuseqarluni perorsagaasimagamik imaluunniit ilikkarsimagamikku ittoorneq iluaqutaasinnaasog. Taanna aporfiginagu iliuseqarfiginagulu perorsaanermik ilinniartitsinermillu ineriartortitsisariaqarpugut, meeqqat inuusuttullu tatisimaneqaratik oqaasissaminnik annissisinnaangorniassammata”.

“Ittoorneq ileqqoriinnarnagu aamma kalaallit immikkut ilisarnaatigaat? Ittoorneq inuit akornanni naapinnermi pilersarpa aammalu iluaqutiginiarneqarsinnaava? Taama immitsinnut aperisinnaagutta, taava inuit akornanni ittoortarnerup sumut atorneqartarnera immikkut sammisinnalissagaluarpurput. Taamaaliornikkut aamma takusinnalissagaluarpurput – immaqalu allangortissinnaagaluarlugu – inooriaatsimik oqaluttuanillu tunuliaqutaqartumik ittoortarnerup meeqqanik inuusuttunillu unittoortitsisarnera?”, Rune Bundgaard naggasiivoq. ■

Meeqqanut illersuisoq Aviãja Egede Lynge:

“Meeqqanut peqataatsineq aallartereerpoq”

Meeqqanik peqataatsineq assigiinngitsutigut isigalugu piorsarsimassutsimi Kalaallit Nunaanni allannginertut taaneqarsinnaavoq. Imaanngitsoq uagutsinnut meeqqanut peqataatsineq nutaajummat. Siuliani ilaqtariittut iluseq piorsarsimassusermik atassuteqartarpoq meeqqallu naliginnaasumik ilaqtariit iluanni susassaqaqatigiinnerni ilaatinneqartarlutik, maannalu immaqa nalornilersimavugut: Qanormi iliussaagut? Inuiaqatigiinni qularneq akerlilersuineq pilersarpoq, amerlasuullu aperissapput: Meeqqat taava naalagaalissappat? Soorunami meeqqat naalagaalernaviangillat. Peqataatsineq isumaqarpoq meeraq tusarnaarneqassasoq meeqqallu nipaa ilumoorunneqarnissaa qulakkiissagipput – aaliangiisinnaanermik meeqqamut tunniussinngikkaluarluta.

Isumaqarpunga Nunatsinni meeqqanik peqataatsinerup isumaa eqqartoqatigiissutigisariaqaripput. Oqaatsip isumaa sungiuttariaqarparput nutaamillu misiliinissamut akimmiffiit qaangertariaqarlugit – tassami nutaajuvoq meeqqat maanna isummer-sorsinnaalernerat inissaqartissallugu. Meeqqanik peqataatsinerup suuneranik assigiimmik paasinninnissarput pisariaqartipparput.

Kalaallit Nunaata iluani kulturit assigiinnginneri eqqaamassallugit maluginiassallugillu pingaaruteqarpoq. Peqataatsineq piorsarsimassusermut pisumullu tulluarsartariaqartariaqarput. Imaassinnaavoq periuseq ataseq sumiiffimmi ataatsimi atorlarsinnaasoq sumiiffimmili allami tulluarnaviangitsoq. Maniitsumi meeqqanik peqataatitseriaaseq imaassinnaavoq Paamiuni tullu-angitsoq. Imaappoq peqataatitsinermut periuseq sumiiffimmi kulturi inooriaaserlu aallaavigalugit tullu-arsarneqartariaqartoq.

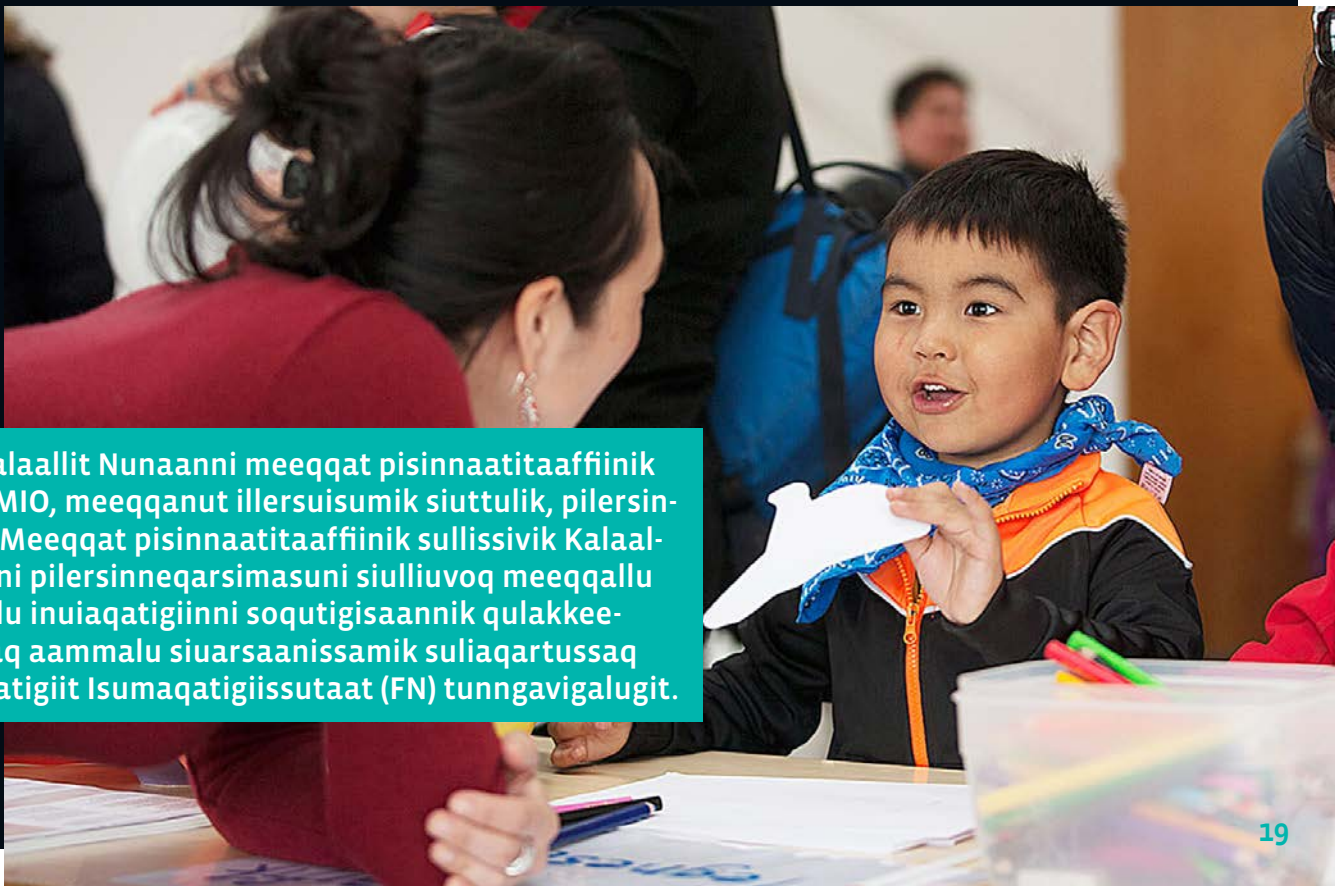
Kalaallit Nunaat meeqqanut isumaqati-giissummi atsioqataa nerat meeqqanut inuiaqataasutut pisinnaatitaaffeqarneri-nik tusaaneqarlutillu peqataatinneqarsin-naanerat ukkatarineqalerneranik kingu-neqarpoq. Ineriartorneq ajunngitsumik ingerlasoq paarilluassavarput. Politikkik-kut malugisinnaavara sulerusuttoqarlunilu soqutiginnittoqartoq. Meeqqanik peqataatitsinissaq oqaaluuserinnarnagu ajunngitsumik neriulluarnartumillu piso-qalerneranik takussutissaqalerpoq.

Meeqqamut tusarnaannissaq pikkoriffiginerulertariaqarparput meeqqamut suna ajunnginnerusoq nammineerluta nalilersuinata. Tusarnaanngikkutta meeqqap tusaaneqarnissaa pimoorullugu tignavianngilarput.

Meeqqat nipaatsut puigussanngilagut. Meeqqat nipituumik oqaluttut tusaanis-saat ajornannginneruvoq. Meeqqanut taakkununga nalignnaasuunngilaq periarfissaananilu taama nipitutigisu-mik ersaritsigisumillu oqalunnissaq. Meeqqat nipaatsut inissaqartinnissaat sulissutigissallugu pingaaruteqarpoq.

Najorteqarsinnaanermik aaqqissuussaq MIO-mit Peqatigiiffik Kalaallit Meerartaan-niillu sulissutigineqartoq qanittumi piffin-ni pilersinneqarpoq. Meeqqamut Najorti meeqqamut qanittarpoq piorsarsimassut-simullu meeqqallu avatangiisaanik ilisiman-illuarluni. Taamaalilluni meeqqamut Najorti peqataatitsinissamut periaaseq aaliangersi-malluinnartoq meeqqamullu tulluortoq nassaarisinnaavaa. Imminut naleqquttumik piffimmilu pisunut tunngaveqarneq Najorti-projektip nukittoqutigaa.

2012-imi Kalaallit Nunaanni meeqqat pisinnaatitaaffinik sullissivik MIO, meeqqanut illersuisumik siuttulik, pilersinneqarpoq. Meeqqat pisinnaatitaaffinik sullissivik Kalaallit Nunaanni pilersinneqarsimasuni siulliuvoq meeqqallu inuusuttullu inuiaqatigiinni soqutigisaannik qulakkeerrinnittussaq aammalu siuarsaanissamik suliaqartussaq Nunat Peqatigiit Isumaqatigiissutaat (FN) tunngavigalugit.

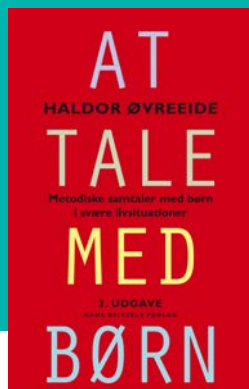

Meeqqanik oqaloqateqarneq – piviusumik

Meeqqat peqataatinniarutsigit tusarnaarlugillu nipaart pingaartissavagut. Meeqqamilli oqaloqateqarniaraanni suut tunngavissaappat, piviusumillu qanoq iliussaagut? Isumaginninnernut siunnersortinut peqatigiiffiup NIISIP-ip siulittaasua arnaq, Sara Abelsen, apersorparput.

Sara Abelsenip atuagaq *At tale med børn – metodiske samtaler med børn i svære livssituationer* unnersuutigaa. Haldor Øvreeide-mit allanneqarnikuuvoq 2009-milu saqqummerluni.

Meeqqamik oqaloqateqarnermi suna pingaarnersaava?

“Meeqqap isikkivianiit paasinninnissaq inissinnissarlu pingaarnerpaapput. Meeraq tamakkerlugu takunissaa pingaaruteqarpoq. Taamaamat meeqqap attaveqarfii aamma oqaluuttarpakka. Meeqqap ajornartorsiutai itisuumik paasinissai pingaaruteqarpoq.

Meeraq pisumi paasineqartutut misigissaaq. Paasineqartutut tusaaneqartutullu. Inersimasut meeqqamik najuisut immaqa isumaqarput aaliangersimasumik oqaasissaqassasoq. Meerarli allatut isumaqarsinnaavoq. Meeqqap oqaluusererusutaanik oqaluuserisartaqarpugut. Meeqqamut taamatut ataqqinninnermik pisariaqartitaanullu ataqqinninnermik takutitsisinnerit ilagivaat.

Soorlu meeqqap soqutigisai pikkoriffiilunniit aamma oqaluuserisarpagut. Ajunngitsut ajortullu imminnut oqimaaqatigiisissapput. Oqaloqateqarnermi ingerlari-aatsini tamanna eqqarsaatigisarpara”.

Qanoq isilluta tatigisitsilersinnaavugut?

“Oqaloqatigiinnermi meeqqamut tatigisitsilerniarlunga ammaniarlungalu unneqqarittarpunga. Meeraq oqaluttuuttarpara qanoq oqaloqatigiinnerit ingerlasarnersut, susoqassanersoq oqaloqatigiinnerullu siunertaa nassuiaallugu. Oqaluttuuttarpunga allanut oqaloqatigiinneq pillugu oqaaseqaqqusaananga, ilaatigulli allanut ingerlasseqqittariaqartarlunga meeqqap atugarissaarnissaanut pingaarutilimmik nalaataqaruma. Uanga aaliangiisuunngilanga, aaliangiisussalli suleqati-gaakka. Meeraq taamatut oqaluttuuttarpara.

Upperaara taamatut ammaneq tatigisitsilersitsiner-mut pingaaruteqartoq tatiginnineq pingaaruteqarluinnarmat meeqqat oqaluttuamik kingunissaat ersigisarmassuk. Angajoqqaatik paarerusuutigalugit akunnattoorfeqartarput, naak taakkuugaluartut akulikitsu-

mik sumiginnaasusartut. Taamaallituk misigissutsit avissaartuuttarput akerleriittarlutillu. Tunngaviusumik inersimasunik tatigisaqarneq ajorput inuunerilu siumut oqaatigineq ajornartarlutik.

Tatiginnineq meeqqap inersimasut suleqatigiinnerinik malussarnerannit anguneqartarpoq. Taamaamat meeqqap isumassuisui oqaloqatigalugillu ilassisar-pakka meeqqamut takutinniarlugu meeqqamut ajunnginneq ujartorlugu suleqatigiittugut”.

Meeraq oqaaseqarpianngippat qanoq iliussaagut?

“Meeraq oqaaseqarpiarusunngippat ataqqisarpara. Oqaloqatigiinnerit ilinniartitsisumiit, ataataasumit imal. anaanaasumit kissaataasinnaavoq meeqqap nammineq piumasarisimasariaqanngisaa. Meeraq immaqa piareersimanngivippoq. Kisianni meeqqap nukituffii isumalluutaalu oqaluuseriuuannarpakka attaveqarfiilu titartartittarlugit. Akulikitsumik oqaloqatigiinnitsinni titartakkat atorlugit tamatigut oqaloqatigiittarpugut. Titartakkat meeqqap isumamini nunarsuarmi inissisimaffianut assiliartaliisarput inuuneranilu nuannersunik nuanniitsunillu oqaasinnguisitsisinnaallutik. Meeraq paasitilluuttarpara nuannersut aammalu nuanniitsut oqaluuserinissai pingaaruteqartut. Ilaatigut meeqqap tunuarnera malugisarpara, oqartarlungalu: “Takusinnaavara artornartoq. Ajunngilaq. Illit suut oqaluuserissanerigut aaliangissavat.” Taava imaassinnaavoq piffissap sinnera titartaaqatigiittugut. Tulliani immaqa oqaluunnerulaarluta. Meeqqap oqaaseqarumannginnera inissaqartittarpara”.

Sara Abelseni isumaginninnermut siunnersortinut peqatigiiffimmi NIISIP-imi siulittaasuvoq meeqqanillu oqaloqateqarnermik ukiorpassuarni misilittagaqarluni. Sara Abelseni saniatigut professionsfaglæreritut inooqatigiinnut sullissinnermut tunngasunik pikkorissarnernilu ataqatigiissaarisutut Ilimmarfimi isumaginninnermut immikkoortortaqaqfimi atorfeqarpoq.

Meeqqanik oqaloqateqarluarnerunissamut siunnersuutit pitsaasut arfineq-pingasut

1. Meeqqap oqaluutinnginnerani attaveqarfii oqaluutikkiit paasis-sutissanillu aallerfigalugit. Meeq-qap ajornartorsiutai itisuumik paasissallugit pingaaruteqarpoq.

3. Oqaloqatigiinnerup inimi ingerlanissaa qulakkeeruk telefonip sianinginnissaa isertoqanginnissaalu qulakkeerlugit.

2. Meeqqamut ammallu-tillu unneqqarissaarit. Oqaloqatigiinnerit qanoq ingerlaneri oqaluttuarik-kit, susoqassanersoq oqa-loqatigiinnerullu siuner-taa oqaluttuaralugu.

4. Meeqqap attaveqar-fii oqaluutikkiit ilassil-lugillu meeqqamut takutillugu ajunngin-nermik anguniagaqar-lusi suleqatigiittusi.

5. Meeqqap inuunerani nuannersut artornartullu pillugit oqaloqatigiuk.

6. Meeqqap nammineq oqaluusererusutai pillugit oqaloqatigiigitsi. Taama-tut meeqqamut ataqqin-nillutillu pisariaqartitaa-nik tapersersuissaatit.

7. Meeraq oqaaseqarusup-pianngippat ataqqiuk. Oqaloqatigiinnerit ilinniar-titsisumit, ataataasumit anaanaasumilluunniit kis-saatigineqarsimasinnaavoq meeqqaminngaanniingik-kaluarluni. Meeraq immaqa piareersimangilaq.

8. Oqaloqatigiinnissamut sakkus-sat meeqqap ammarnissaanut artornartunillu oqaluuserisaqaler-sinnaanissaanut ikiutissaapput.